

Lidé chtějí komunikovat s úřady elektronicky. Zákonem roku zvolili ten, který dává šanci, že se to za čtyři roky podaří.

Digitální ústava vítězí navzdory řadě výjimek pro některé úřady

Alžběta Vejvodová

alzbeta.vejvodova@economia.cz

Vítězství takzvané digitální ústavy s jasnou převahou 47 procent hlasů nad ostatními nominovanými zákony je výmluvné. Češi v on-line volbě vybrali za zákon roku novou právní úpravu, díky níž získávají alespoň příslib pokroku, na který čekali od 90. let. Zákon o právu na digitální služby dává lidem právo nejdéle začátkem roku 2025 komunikovat se státními úřady elektronicky.

V anketě poradenské společnosti Deloitte, jejímž cílem je poukázat na nejlepší předpis uplynulého roku, tak jasně prvenství není běžné. „Náskok zákona o právu na digitální služby je opravdu velký, v minulosti bývaly výsledky hlasování vyrovnanější,“ komentuje výsledek Tomáš Babáček, advokát Deloitte Legal a předseda nomináční rady.

Druhý zákon v konečném pořadí získal necelých 19 procent hlasů. Šlo o novelu sbírkového zákona, podle níž mají nové předpisy začínat Čechy svazovat vždy jen od 1. ledna nebo od 1. července. Pětici předpisů do ankety vybrala začátkem roku odborná nomináční rada složená ze zástupců byznysu, neziskových organizací a právních a daňových specialistů. O vítězi rozhodovala veřejnost.

Digitální ústava také zakotvuje, že pokud stát do stanovené lhůty úplný digitální kontakt s úřady nezajistí, budou se lidé moci svého práva domáhat u soudu. „Úspěch tohoto zákona je podle mého názoru dán dlouholetým voláním široké veřejnosti po inovacích ve službách státní správy. Vedle dálkové obsluhy banky či nákupu zboží budou lidé moci obstarat i další běžné záležitosti, jejichž garantem je stát, prostřednictvím počítače a internetu,“ potvrzuje lokální partner advokátní kanceláře White & Case a specialista na IT právo Tomáš Ščerba.

Za to, že je státní správa s digitalizací pozadu, byla a je často kritizována. Koronavirová krize toto zpoždění ještě více zdůraznila. „Je zřejmé, že každá moderní země musí vyvinout maximální úsilí, aby držela krok s vývojem a moderními technologiemi. V tomto vnímám přínos vítězného zákona,“ komentuje výsledek advokát Zdeněk Tomíček, který v nomináční radě ankety reprezentoval Asociaci malých a středních podniků.

V očekávání reálného efektu

Úspěch nové zákonné normy v anketě těší i ministerstvo vnitra, pod nějž rozvoj eGovernmentu v Česku spadá, ač není jejím autorem. Iniciátorem byla ICT Unie, sdružující velké technologické firmy. Ministerstvo poté doplnilo důležité novely, zejména zákona o elektronické identifikaci či základních registrech, které elektronizaci úřadů v praxi umožní.

Náměstek ministra vnitra Jaroslav Strouhal prvenství digitální ústavy vnímá jako ocenění úsilí, které vnitro věnovalo zákonu samotnému i vytváření vlastního eGovernmentu. Zároveň připomíná, že přijetí zákona je teprve začátek cesty k naplnění cílů v něm stanovených. „Jakožto koordinátor uvedení zákona do praxe zůstávám – lidově řečeno – nohama na zemi, neboť většinu práce je teprve nutno provést a ponese to nemalé nároky na zabezpečení, jak fi-

Bez fronty

Pověstné čekání na úřední výkon (na snímku žadatelé o dotaci na kotel v Jihlavě) by se zavedením eGovernmentu mohlo výrazně omezit.

Foto: ČTK

nančních prostředků, tak v oblasti lidských zdrojů,“ upozorňuje.

Aby mohly úřady plně přejít na on-line komunikaci, musí nejprve vzniknout takzvaný katalog služeb. Má zmapovat vše, co občané a stát mezi sebou zařizují. Podle zákona o právu na digitální služby má být katalog hotov nejdéle na konci ledna příštího roku. Na ministerstvu vnitra už vzniká jeho struktura a metodika, která pak úřadům usnadní zápis jejich agendy do katalogu. „První se bude týkat evidence služeb, úkonů a plánování jejich digitalizace, druhá metodika upraví detailní popis služeb a úkonů,“ popisuje Strouhal.

Poté bude na gestorech jednotlivých částí agendy, tedy nejčastěji na příslušných ministerstvech, aby do katalogu zanesli potřebné informace. Třeba o tom, co který úřad vyřizuje a co k tomu lidé musí doložit. Katalog by měl podle Strouhalových slov také zodpovědět otázku, nakolik je možné určitý konkrétní úkon digitalizovat. Ne vždy to půjde stoprocentně. Například u technické kontroly aut bude nadále nutné, aby technici vozidlo fyzicky prohlédli. Elektronicky by si ale lidé mohli zažádat třeba o stavební povolení.

Teprve na základě údajů z katalogu vláda úřadům uloží povinnost digitalizovat. Otevřít možnost jednat s úředníky on-line by pak podle zákona měly úřady do čtyř let od dokončení katalogu, tedy nejpozději začátkem roku 2025.

Digitalizace není pro každého

Digitalizace nebude povinná ve všech složkách státní správy. Výjimku dostaly obce a kraje při výkonu samostatné působnosti, tedy například svozu odpadu či zajištění veřejného pořádku v obci, a také školy. Podle Zdeňka Zajíčka, prezidenta ICT Unie, jde o kompromis, který se zrodil při projednávání zákona v parlamentu. „Kdyby to bylo plošně povinné, enormně bychom zatížili obce do tisíce obyvatel, kterých jsou v Česku asi čtyři

tisíce a které by také musely poskytovat své služby digitálně, přestože vědí, že většina jejich obyvatel je zvyklá chodit na úřad a digitálně s ním komunikovat nebude,“ vysvětluje.

Zastupitelstva ale dostanou možnost služby ve své samostatné působnosti digitalizovat dobrovolně. Zajíček věří, že toho využijí hlavně velká města, jako je Praha nebo Brno. „Je to pro ně ostatně efektivnější než klasická komunikace s občany,“ dodává.

Výjimka má řadu odpůrců, neboť podle nich snižuje přínos zákona. „Taková nesystematičnost přináší bariéry pro uskutečnění úkonů digitální cestou, které jsou v životě občanů velmi časté,“ podotýká Ščerba z White & Case.

Co je důležitější pro podnikatele

Ve výsledku tak někteří odborníci vidí jako důležitější jiné z nominovaných předpisů, které ale lidé tolik neocenili. „Pro běžný život podnikatelů je podstatnější zákon zavádějící jednotné dny účinnosti zákonů,“ míní advokát Tomíček. Jde o zákon, který od letošního ledna zavedl pravidlo, podle něhož mají zákony, až na ty přijaté v mimořádných situacích, jako je například ta způsobená koronavirem, vstupovat v účinnost jen k 1. lednu nebo k 1. červenci.

„Podnikové právníky a jejich zaměstnavatele zajímá vždy, zda zákon podnikání ulehčuje. Vítáme, když odstraňuje zbytečnou byrokracii a pomáhá vytvářet transparentní tržní prostředí,“ říká prezidentka Unie podnikových právníků a další ze členů nomináční rady ankety Zákon roku Marie Břejchová k novince, jež obsadila druhé místo.

Vítězný zákon o právu na digitální služby podle ní dává příslib, že ubude papírování a lidé nebudou muset poskytovat některé údaje úřadům opakovaně. Zda se tento záměr skutečně podaří naplnit, bude podle ní však možné objektivně zhodnotit až za několik let.

zákon roku

Výsledky ankety Zákon roku

■ **1. místo:** Zákon o právu na digitální služby, který dává lidem právo komunikovat s úřady elektronicky: 47 % hlasů.

■ **2. místo:** Novela zákona o Sbírci zákonů, která zavedla pravidlo, podle něž mají zákony vstupovat v účinnost jen k 1. lednu nebo k 1. červenci: 18,8 % hlasů.

■ **3. místo:** Nález Ústavního soudu stvrzující, že stát může povinnosti ukládat jen právními předpisy, nikoliv třeba formulářem navrženým skupinou úředníků: 16,2 % hlasů.

■ **4. místo:** Nález Ústavního soudu, který ruší poplatek za podání podnětu k Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže na prověřené veřejné zakázky: 13,6 % hlasů.

■ **5. místo:** Evropská směrnice, podle níž musí členské státy Evropské unie umožnit on-line zakládání firem: 4,4 % hlasů.